

Sezgin TÜZÜN İzmir'in Ödemiş ilçesinde 1946'da ev kadını bir anne ve terzi bir babanın üçüncü çocuğu olarak dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğreniminin ilk on yılını Ödemiş'te, onbirinci yılını ise Ankara'da okuyarak, Ankara Atatürk Erkek Lisesi'nden mezun oldu.

1970'de ODTÜ Sosyal Bilimler Bölümü'nden Sosyoloji Lisans, 1973'de Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etüdüleri Enstitüsü'nden Yüksek Lisans ve 1981'de yine Hacettepe Üniversitesi'nden endüstriyel küçük üretim üzerine yazdığı teziyle doktora derecelerini aldı.

Sezgin Tüzün ilk kapsamlı araştırma deneyimini 1967'de ODTÜ'de öğrenciliği döneminde, Bahattin Akşit, Erdal Gürkan, Filiz Saltuğ Kardam, H. Ünal Nalbantoğlu ile birlikte üniversiteden aldıkları araştırma fonuyla gerçekleştirdikleri 'Kırıkkale – Keskin ve Köyleri Toplumsal Yapı ve Dönüşüm Araştırması' ile yaşadı. Araştırmanın tasarımından modellemesine, soru ve soru formlarının hazırlanmasından örneklem planlamasına, anket uygulama süreç ve denetimlerinden veri kodlama, döküm ve tablolama işlemlerine değin uzanan tüm aşamalarında fiilen çalışarak sosyal bilim alan araştırmaları konusunda ilk birikimini elde etti. Mezuniyet sonrası ODTÜ Sosyal Bilimler Bölümü'nde araştırma asistanı olarak Ankara Sanayi İşçileri araştırmasında görev aldı, ne var ki 12 Mart darbesi (1971) hem projenin, hem de görevinin sonlanmasını getirdi.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara şubesinde Araştırma ve Dokümantasyon Birimi oluşturma çalışmalarında bir yıl kadar görev aldı, 1972'de Milli Produktivite Merkezi Eğitim Araştırmaları uzmanlığına geçmeye hak kazandı. 1976'da Hacettepe Üniversitesi Sosyal Çalışma Bölümü asistanlık sınavını kazanarak MPM'den ayrıldı. 1983'de YÖK uygulamalarını ve 1402 sayılı yasayla göreve son vermeleri protesto ederek, üniversiteden istifa etti..

1983 yılı sonbaharında Veri Araştırma adıyla, bağımsız ve özel bir araştırma şirketi kurarak, burada kurucu yönetici olarak çalıştı ve bu görevde otuz yılı aşkın süre araştırmaların içinde fiilen yer aldı. Halen bu bağımsız ve özel kuruluş tarafından üretilmiş araştırmalar, oluşturulmuş sosyal ve siyasal veritabanları üzerinde çalışarak Türkiye'nin bir döneminin, kimi olay ve olguların bütün yönleriyle anlaşılabilmesine katkı verebilmek umuduyla yazma, yazdıklarını paylaşma yoluyla da olsa, araştırma alanından ve dünyasından uzaklaşmış değil.

ARAŞTIRMA DENİLİNCE

SEZGİN TÜZÜN

Katkıda Bulunanlar

BAHATTİN AKŞİT

BELMA AKŞİT

A. ÖZDEMİR AKTAN

TAMER BAYKARA

KORKUT BORATAV

MERİÇ HIZAL

ÖNDER PEKCAN

Bağlam Yayınları 479
İnceleme-Araştırma 317
ISBN 978-605-9911-72-6

Sezgin Tüzün
Araştırma Denilince

© Bağlam Yayıncılık
© Sezgin Tüzün

Birinci Basım: Ocak 2021
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Baskı: Umut Kağıtçılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Fatih Cad. Yüksek Sok. No: 11/1 Başakhan Merter/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 44685
Matbaa Sertifika Numarası: 45162

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

*Bu kitabı;
araştırmacıliğa ilk adım attığım günden bugüne,
katkılarını unutamayacağım hocalarım
Mübeccel BELİK KIRAY,
Oęuz ARI,
Necat ERDER
arkadařlarım
Hasan Ünal NALBANTOğLU,
Erdal GÜRKAN'ın
anılarına sunarak,
onları saygı ve sevgiyle anıp 'yeniden yaşatmak' istedim.
Sezgin TÜZÜN*

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	11
Birinci Bölüm: ARAŞTIRMA DENİLİNCE	17
GİRİŞ	19
BİLGİ VE ARAŞTIRMA	20
ARAŞTIRMA VE BİLİMSEL BİLGİ.....	23
ARAŞTIRMA SÜRECİ VE MODELLEME.....	27
Kuramsal ve Teknik Ön Hazırlık Çalışmaları Alanı.....	28
Veri Derleme – Değerlendirme Evresi Teknik Çalışma Alanı	29
Veri Dökümü ve Bulgu Analizleri Sürecinde Mantık ve Literatür.....	32
POSTMODERN DÖNEMİN BİLGİSİ, BİLGİNİN DEĞİŞEN ANLAMI .	33
ARAŞTIRMA TASARIMI VE MODELLERE BAKIŞ.....	35
İkinci Bölüm: ARAŞTIRMA MODELLERİ	41
GİRİŞ	43
SİYASAL ARAŞTIRMALAR.....	44
Partilerin Seçmen Tabanı, Seçmen Eğilimleri Araştırmalar Dizisi.....	44
Alan Araştırmaları Modeli.....	46
Seçmen Eğilimleri Araştırmaları Örneklem Planı	47
Verilerin Dökümü ve Çözümlemesi	49
TOPLUMSAL KESİM ARAŞTIRMALARI.....	50
Cumhuriyet Gazetesi Okur Araştırmaları	51
Araştırma Modeli.....	51
Araştırmanın Alan Uygulama Yaklaşımı ve Örneklem Planı	53
Verilerin Dökümü ve Çözümlemesi	54
Cam İşçileri Araştırmaları.....	55
Araştırma Modeli.....	57

Verilerin Dökümü ve Çözümlemesi	59
Kadının Sosyal Hayata Katılımı ve Siyasal Mobilizasyonu Araştırması . 60	
Araştırma Modeli.....	61
Alan Araştırması Örneklem Çerçevesi	63
Verilerin Dökümü ve Çözümlemesi	64
Mühendis – Mimar, Şehir Plancısı Profil Araştırması.....	65
Araştırma Modeli.....	67
Alan Araştırması Örneklem Çerçevesi ve Uygulama Sistematiği	68
Verilerin Dökümü ve Çözümlemesi	70
KENTSEL TOPLUMSAL YAPI ARAŞTIRMASI	72
Statü, Gelir, Tüketim Kalıpları Araştırmaları	73
Araştırmanın Modeli	77
Araştırma Örneklem Modeli ve Uygulama Sistematiği	79
Verilerin Dökümü ve Çözümlemesi	81
SONUÇ YERİNE	82
Üçüncü Bölüm: ARAŞTIRMA’NIN KONU SINIRI YOK AMA	
YAKLAŞIM, MODEL VE YÖNTEMİ VAR.....	85
GİRİŞ	87
İNSAN VE TOPLUM İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA İKTİSAT	
VE SOSYAL BİLİM ARAŞTIRMALARI	90
KORKUT BORATAV: İktisat Araştırmaları	91
BAHATTİN AKŞİT: Sosyolojik Araştırma Güzergâhında	
Yaklaşımlar ve Çıkardığım Dersler.....	96
Köy Araştırmaları Güzergâhım	97
Bir Toplum Katılımı Araştırması	101
Araştırma ve Kuram	104
Yapmak İsteyip Yapamadıklarım.....	106
BELMA AKŞİT: Sosyal Bilim Araştırmalarında Etik Kaygılar	108
Saha Araştırmalarının Farklı Evrelerinde Etik Kaygılar	112
Bilimsel Komünitenin Normları.....	118
Araştırmacı kimlere, hangi taraflara karşı sorumludur?	121

Neden sosyal araştırma yapılır?	122
Sonuç	123
İNSANLAR ÖNCE ATEŞİ BULDU, SONRA SAĞALTIM VE İLAÇ'A DA SIRA GELDİ: FİZİK, TIP VE İLAÇ ARAŞTIRMALARI...	125
ÖNDER PEKCAN: Fizik Araştırmaları.....	126
A. ÖZDEMİR AKTAN: Tıp Araştırmaları.....	137
Tıp ve Medya.....	137
Kanıt Kategorileri ve Prospektif / Retrospektif Çalışmalar	138
Tıp'ta Yayın	139
Araştırma Sponsorluğu.....	141
TAMER BAYKARA: İlaç Araştırmaları.....	145
Farmasötik Alanda Yapılan Araştırmalar	145
Yeni İlaç Etkin Maddesi Üretimi.....	148
İlaç Şekillerinin Ruhsatlandırılması	150
SANAT, ESTETİK VE ARAŞTIRMA İLİŞKİSİ	158
MERİÇ HIZAL: Abbasğa Herkese Barış Heykeli Düşünsel ve Eylemsel Yapım Süreci	158
Giriş	158
Kamusal Alana Heykel Yapmak	159
Nasıl Bir Heykel	161
Sonuç.....	165
Dördüncü Bölüm: ARAŞTIRMA ANLATILARINDAN ÇIKARIMLAR VE SONUÇ YERİNE BİR DÖNEM FOTOĞRAFI.....	169
ARAŞTIRMA VE BİLGİ	171
BİLGİNİN GEÇERLİLİĞİ - GÜVENİLİRLİĞİ	173
ARAŞTIRMA NİÇİN YAPILIR?	173
SONUÇ YERİNE BİR DÖNEM FOTOĞRAFI.....	176
DİZİN.....	185

SUNUŞ

Araştırmayla içli-dışlı olalı elli yılı geçti. Yerleşik tarım toplumundan sanayi toplumuna geçilip, sanayileşmenin yayılması ve uzmanlaşmanın artışıyla, araştırma konuları da dur durak bilmeden çeşitlenip çoğaldı. Büyük kuramsal çözümlerinin yerini alamasa da ortalığa küçük ve orta boy teoriler yayıldı ve hızla yayılmaya da devam ediyor.

Uzmanlaşma artukça, çeşitlenmeler ve farklılaşmalar da artıyor. Ama aynı süreçte bir başka şey daha oluyor, farklı alanların uzmanlıkları bütünleşerek yeni büyüklükler çıkarıyor ortaya. İşte o zaman teorilerin büyüklüğü, küçüklüğü değil; araştırma ve bilgi üretim süreçlerini, farklı yaklaşımlarla bütünleşme, olay ve olguları açıklama güç ve kapasiteleri tanımlar hale geliyor.

Durum böyle olunca araştırmalar; toplumsal yaşamın, dolayısıyla insan-toplum-doğa ilişkilerinin ayrılmaz parçasına dönüşüyor. Bu noktada da insanın aklına bir soru takılıyor; ‘insanlar acaba bunun, bu durumun, ne kadar farkında?’

Bu kitap böyle bir soruya yanıt aramıyor. Ancak bu kitabın yanıtlamaya çalıştığı sorular da yok değil elbet. İnsanların kafalarında şekillenebilecek;

- Araştırma nasıl bilgi üretir?
- Bilgi üretmenin bir yolu-yöntemi var mı?
- Bütün araştırmalar, bilim dallarının tüm araştırmaları, alanı ve dalı her ne olursa olsun hep aynı biçimde mi yapılır?

Türündeki sorulara ve benzerlerine yanıt aramak, bu ve benzer konuları tartışmaya açmak bu kitabın yapmaya çalıştığı şeylerden biri.

Bu yaklaşımla yola çıktığımda, öncelikle kafamda tasarladığım kitabın içeriği üzerine çalışmaya başladım. Kitap hazırlığı sürecinde kimi arkadaşlarımla konuşup, onların fikirlerini alıp kitabın kaba yapısını tasarlayarak, ilk bölüm taslağını oluşturmaya başladım. Sonra sıra, kitaba araştırmayla ilgili farklı alanlardan yazılarıyla katkı vereceklerini düşündüğüm arkadaş, dost, hoca ve meslektaşlarıma düşüncelerimi bir e-posta ile iletip, katkılarımla talep etmeye geldi.